

Observatoriul este de două ori în săptămâna, Mercurul și Sâmbăta.

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimis cu post'a în lăintrulu monarhiei pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci. — Numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Anulu III.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la a dou'a și a trei'a câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariului

„Observatoriulu“ în Sibiu.

Nr. 32.

— Sibiu, Sâmbata 19/1 Maiu. —

1880.

Christosu au inviatu!

Sibiu, Vinerea patimiloru 1880.

Ide'a și calcululu care au condusu și au îndemnatu pe întreaga lume creștina, că se fiesedie și se adopte începutulu primaverii, că terminulu celu mai potrivit de a serbă consolatórele și însufletítórele serbatori ale santeloru Pasci, se pôte numi, fara indoiala, fericita și salutara, atâtu din punctulu de vedere moralu, câtu și alu naturei.

Spectacolulu pe care ni-lu ofere érn'a, cu deosebire în regiunile ce se afla mai aprópe de polulu nordicu, este tristu și desolatoriu. Omulu vedendu vegetatiunea disparuta, pamentulu acoperitu de zapada, cenusiulu și posomorítulu coloritu alu ceriului și întreaga natura coprinsa de o amortiéla profunda și ghietiósa, este aplecatu spre o melancolia visatóre și dispusu a se lasá a fi prinsu, cá o victima impassibila, de ghiarale celui mai negru pessimismu și ale și mai periculosulu fatalismu.

Dara eata cá érn'a trece și primele radie ale fermecatoriului sóre de primavéra reinviédia vegetatiunea, topesce zapad'a, redá ceriulu seninulu seu coloritu azuriu, redestépta natur'a întreaga din lungulu ei somnu și inveselesce ernaticele și melancolicele fetie ale ómeniloru, cari recastigandu'si sperantia, isi recastiga și credint'a și totuodata și curagiulu de a isi continuá labórea și a isi implini misiunea loru pamentésca.

Efectulu ce resulta din contrastulu ernei și alu primaverii este evidentu, și n'are lipsa de a mai fi demonstratu. Érn'a este simbolulu mortiei, éra primavér'a acela alu renascerei și alu reinvierei. Serbatórea santeloru Pasci este dar, totuodata și o serbatóre a naturei redesteptate și reintinerite.

Afacerile și grijile de tóte dilele, precum și dificultatile pe care le intimpina atâtu omulu singuraticu, câtu și popórale întregi în lupt'a lor pentru esistenția și a manifestarei loru individuale, de abea le lasa timpulu necesariu pentru cá se se recreedie și se isi radice spiritele și ánimile loru și spre bunurile sufetesci și ideale, pe care amu convenitu a le numi morale și religióse.

Pentru a satisface acestei datorintie și necesitati imperióse, pe care o simte fieste-care omu cuventatoriu și dotatu cu ratiune, chiaru cele mai antice și primitive culte pagane, au stabilitu serbatori în onórea acelor idolu și a acelor divinitati, pe care le adorau și la care se inchinau popórale politeistice. Invingéndu monoteismulu și triumfandu doctrinele religiunei creștine, biseric'a în totalitatea sa aflá cu cale a introduce și densa pre lângá serbarea dominecei și alte serbatori ale cultulu creștinu, pentru cá asia, se ofere credinciosiloru sei ocaziune de repaosu fisicu și moralu. Că clerurile și castele calugaresci ale deosebiteloru confessiuni, au abusatu și au trivialisatu frumós'a institutiune a serbatoriloru, prin inmultirea loru cea prea preste mesura, este unu adeveru necontestatu și unu reu, care și la noi la romani, reclama o grabnica și radicala remediare reformatóre.

Acestea premise, urmandu și noi usului adoptatu, se facemu o mica și scurta pauza în calea nóstra și oprindune pe câteva momente, se aruncamu o repede privire în interiorulu nostru și în giuru de noi, pentru cá se vedemu, déca avemu cauze legitime și reale de a ne intristá, séu a ne veseli în santele serbatori ale invierei Salvatorului nostru Isusu-Christosu, fiulu lui D-dieu.

Mai înainte de a isi fi versatu și a fi udatu Domnulu nostru Isusu Christosu cu scumpu sangele seu crucea pe care au fostu crucificatu și sacrificatu, ea a fostu infamantulu instrumentu alu torturei tempuriloru barbare și obscure. Astadi ea este sacramentalá, simbolulu cristianismulu, semnulu caracteristicu alu civilizatiunei și devis'a amorului, alu credintiei și alu sperantiei, celoru ce o au adoptatu și o adoréda. Ea este totuodata și stindardulu victoriei și alu gloriei pentru aceia, cari s'au inregimentatu în giurulu ei și au luptatu purtandu-o inaintea loru.

Acésta metamorfosare au fostu consacratá și s'au operatu prin doctrinele salvatóre ale celei mai ideale religiuni, ce au fostu revelata, proclamata și propagata vreodata pe acestu pamentu. Domni'a acestei religiuni va fi eterna și neperitóre pentru cá principiile pe care se baséda sunt effluculu inestermabileloru aspiratiuni de libertate, egalitate

și fratietate, care însufletiescu și entusiasméda omenimea întreaga.

Trecéndu la o alta ordine de idei, vomu dice și vomu constatá, cá natiunea romana începéndu dela cristianisarea sa și până în dilele acestea au fostu, este și nu ne indoimu, cá va fi și pe viitoriu, celu mai fidelu conservatoriu alu principiiloru cristianismulu și celu mai infocatu și bravu aparatoriu alu loru.

Cu tóte acestea, o bizara ironia a sortiei a voitu, cá ea se fia crucificata în decursu de mai multi secolu pe infamanta cruce a sclaviei și a barbariei. De abea în secolulu acesta i-au succésu a se dá josu de pe acea cruce și a reinviá spre o viatia noua. Vedendu inse adversarii natiunei romane, cá de si ea au statu atâtu de multu tempu crucificata, totusi au fostu în stare a isi conservá intacta forti'a sa de viatia, și cá ea, lasata a se desvoltá libera pe terenulu civilizatiunei progressiste, n'are cauza de a se teme de concurenti'a celorlalte natiuni, se decisera cá érași se o sacrifice și crucifice.

A voi și a potea, din intemplanță, nu este totu-una. S'au facutu, se facu și se voru mai face inca multe și dese încercari desperate, de a stinge lumin'a dilei acestei natiuni martire. Avemu inse firma și nealterabila convingere și sperantia, cá ele voru fi în vanu și lipsite de rezultatulu doritu. Ele nu voru reusi, pentru cá dupa-ce natiunea romana cá individualitate și elementu nationalu si-au luat botezulu de sange și focu în lupta pentru libertatea și independint'a sa, nu va abdicá, nu va capitulá și nici nu va renuntia la viitorulu si esistenti'a sa. Ea inca isi are vointi'a sa și la tempulu seu, va dispune fara indoiala si de poterea, de a face cá se i se respectedie acea vointia.

În vanu se încérca deci adversarii sei, a i disputá drepturile la esistenția, în vanu i se dice, cá ea se afla în agoni'a mortii și cá este perduta fara scapare; — ea nu o crede, pentru cá scie, cá de si sórele apune în fiacare séra, elu totusi va resari érași în fiacare diminétia.

Ei ne dicu și se încérca a ne seduce se credemu, cá déca sórele libertatii s'au eclipsatu, si au apusu pentru câteva óre, elu nu va mai

Foisiór'a „Observatoriului“.

Despre filosofulu Schopenhauer.

(Discursu tinutu în siedint'a publica a Academiei romane din 4/16 Aprile a. c.)

(Urmare.)

Nu asia fiu-seu Arthur. Acestuia nu'i placea nici comerciulu, despre care dicea cá este ocupatiunea cea mai prosaica din lume, ucigatória de spirit, éra lucrarea în contoariu o numia lucru mechanicu, care nu'lu lasa cá se cugete și se lucre în voia sa; de aceea elu isi batea jocu în versuri și în epistole de totu ce se numeste comérciu, prin urmare de Hamburgulu întregu, care este o republica comerciala în sensulu genuinu alu cuventului. Arthur parasi comerciulu și anulu 1807 ilu aflá cá studente la gimnasiulu din Gotha. Elu inse au patit'o și aici, pentru-cá isi batea jocu de professori în versuri satirice și obscene, prin urmare fu eliminatu. De acolo trecu și elu la Weimar, nu inse pentru-cá se siédia cu mama-sa, cá nu'i placea de ea, ci cá se si continue studiele prin luare de óre private. În 1809 Arthur se înscrie la universitatea de Göttinga. Cu acea ocaziune mam'a lui vedendu, cá nu o va scóte la cale cu fiu-seu, midiu loci cá în etate numai de ani 21 se fia declarat de maiorenu, totu-odata i numera și partea lui de elronomia în suma de 19 mii taleri, care înainte cu ani 70 avea valóre celu puçinu întreita, decâtu o are în dilele nóstre. Acum Arthur éra domnu preste sine, june sui juris, nu mai avea se asculte de nimeni și nici cá au ascultat în tóta viéti'a sa; dara apoi urmele acelu desfreu au si remasu preste totu în scrierile si în faptele sale.

Arthur Schopenhauer ascultase în Göttinga duoi ani câte unu cursu din sciintiele naturali și din filosofia. Într'o di Wieland i dise cá se nu se ocupe numai cu filosofi'a, cá-ci aceea nu este unu studiu solidu (kein solides Fach); junele Sch. inse'i respunse: „Viéti'a

omenésca este unu lucru neplacutu; eu mi-am propusu cá se o petrecu meditandu asupra ei.“ — „Acum te pricepu; mi se pare cá esci facutu asia din natura, cá se tracesci filosofandu“, replica W.

În anulu 1812 Sch. trecu la Berlin cu scopu mai alesu cá se asculte pe Fichte; dara nici prelegerile acestuia nu'i placura; nu, vedi bine, pentru-cá Sch. ajunsese curendu cá se nu'i mai placa nimeni și nimic. Ceea ce caracterisá mai multu pe acelu omu tineru éra, cá totu timpulu câtu a statu în Berlin, într'o societate asia de involburata precum trebuia se fia pe atunci într'o capitala cá aceea, în prevederea noveloru evenimente decisive, elu, de si cunoscea câteva limbi europene, de si avea destule ocaziuni de a face cunoscentie și a intrá în societati alese, nu se insociá cu nimeni, ci traia isolatu cá unu bursucu.

În a. 1813 pre candu tinerimea Germaniei alergá la arme, cu scopu de a scuturá jugulu lui Napoleon I., Schopenhauer a contribuitu cu sume maricele, dara n'a voitu a ve inolá în corpulu voluntariloru. Lui i lipsia entusiasmulu patrioticu; preste acésta biografulu seu citédia și o epistola din 1814 în care Sch. scrie cu respectu fórte mare despre Napoleon și afla, cá acesta nu pôte fi inculpatu pentru dese versari de sange mai greu decâtu alti ómeni nenumarati, caroru le lipseste numai poterea de a tirani pe lumea întreaga totu cá densulu; cá-ci adeva dupa Sch. scopulu lunei totu nu este altulu, decâtu cá se tiranéscá și se fia tiranita. O idea acésta, care se afla enuntiatá si la Voltaire în „Candide“, unde acesta întreba: „Mais a quel fin ce monde a-t-il donc été formé?“ la care Martin i respunde: „Pour nous faire enragé.“ Sau adeva aceeași idea pessimista și criminala, pe care fabulosulu Buddha din Indi'a isi construisese sistem'a sa religiósá înainte cu câteva mii de ani, prin care se arunca până în dio'a de astadi milióne de fiinte omenesci în abisulu nefericirii. De altumentrea Sch. se si presentá în scrierile sale cá inchinatoriu alu lui Buddha.

În 1813 Sch. castigá dela universitatea din Jen'a diplom'a de doctoru în absentia pentru dissertatiunea

titulatu: „Philosophische Abhandlung über die vierfache Wurzel des Satzes vom zureichenden Grunde.“

Dupa acestea Sch. se mutá la Dresd'a, unde lucrá patru ani la cartea sa „Die Welt als Wille und Vorstellung“. A intrá în analis'a acelei sistheme filosofice ar însemná cá avemu timpulu de perdutu; deci se fia de ajunsu a observá numai atâtá, cá Sch. incepe si elu dela subjectivismulu lui Kant, dupa care lucrurile ce se petrecu în spatiu și timp, sunt numai aparitiuni, forme subiective, apriorice, intuitive, adeva dupa Fichte, lumea este o fictiune a intelectului, sau si mai limpede, o fantoma góla (Hirngespinnst). Sch. se incurca si mai tare voindu se distinga între lumea reale (Welt als Wille) și între lumea imaginaria (Welt als Vorstellung), ajunge successive într'unu labirintu infricosiatu de idei, concepte, fantasii amestecate cu opiniuni preconcepte și în fine, inchiaie dicúndu, cá vointi'a de a viétui în acésta lume este „órba“ și „stupida“, cá-ci viétia nu are nici-unu pretiu, din cauza cá sum'a doreriloru este multu mai mare decâtu a placeriloru; deci vindecarea de acestu reu, adeva de viétia, este numai una: cá se fugimu de viétia, conformu doctrineiloru lui Buddha. Aplicata aceste doctrine în viétia practica, propagate prin adepti de ai lui Sch., lasu se judece ori-cine, care potu fi funestele lor consecentie. Apoi se ne mai miramu, cá de câteva ani încóce, numerulu sinucideriloru si alu aborturiloru spurcate creste în proportiuni teribili în Germani'a, Austri'a și pe airea. Cum se nu creșca acelea și o multime de crime, care se comitu din despretuirea viétiei omenesci, candu atâtá Sch., câtu si adeptulu seu Hartmann scriu si invétia cá: „cu câtu facemu prunci mai puçini, cu atâtu creamu mai puçini ómeni nefericiti“. Éta aci spurcata doctrina a sectei lipovaniloru scárboși, sustinuta si propagata în dilele nóstre de cátra filosofi din Germani'a. Se pôte óre vreo poltronaria mai gretiósa, mai scarnava, totu-odata mai selbatica și mai criminala decâtu una cá acésta?! Daca densiloru le este frica, sau cá sunt inpotenti de a întemeia familia, cu ce logica, cu ce dreptu voru se inpuna ei lunei întregi inpotenti'a lor?

resari niciodata. Neadeveru vorbescu, pentru că noi scim și credem, că elu érași va resari și ne va lumina, așa, precum Isusu Christosu au înviatu a treia di, de si fariseii voiau se faca pe credinciosii sei a crede, că elu au muritu.

Nu, elu n'au muritu, ci s'au înaltiatu la ceruri, siéde de-a drépta Tatalui și érași va se vina se judece vii și mortii.

Acestea sunt credintiele și sperantiele nóstre ale tuturor și pentru aceea nu vom încetá a dice, a respunde și a ne salutá cu unu firmu, veselu și fratiescu :

„Adeveratu că au înviatu!“

Camilu.

Ide'a de statu a Austriei.

De Dr. Francisc Palacky.

(Urmare.)

Cunoscú prea bine, câte inpregiurari și evenimente, ce pofté antipathice s'au pusu in calea formării și consolidării acestui statului nou; dar știu și aceea, că succesulu finalu și victori'a nu trebuie ascrise numai meritelor unoru persóne singuratice (pe care nu voi se le negu prin acésta), ci cu deosebire este de a se ascrie la aceea, ce lumea moderna s'a dedatu a numi forti'a lucrurilor (la force des choses), necesitatea inevitabila. La spriginirea ei au contribuit și aceia, cari nu erau nici-decum amici ai casei Habsburg, de órece érá conducétórea in lupt'a contra inamicului comunu, care amenintiá cu peire intréga viatia spirítula a popóralor apusene; și déca in bisericile crestinesti din aprópe intréga Europa se radicau rogaciuni la D-dieu pentru de a înplorá binecuvéntarea și salvarea asupra armelor casei habsburgice, care se luptá subt semnulu crucei in contra semi-lunei, apoi, prin acésta nu numai dinasthi'a domnitóre, dara și uniunea tieriloru supuse ei, primea pe secolu înainte o consacrare mai înalta.

Apararea in contra turciloru au fostu deci primulu interessu comunu și carier'a care au unitu in reciprocitate pe popórale și regentii statului austriacu. Spre acésta aveau se fia îndreptate cu preferintia tóte aspiratiunile acelei uniuni de statu, și conformu acelu scopu avea se se stabilésca dupa potintia, organizatiunea sa interna, conformu acelu scopu in care, déca imi este permisu a dice, se reflectá prima idea a statului austriacu ce se nascea. In decursulu unei durate mai bine de 200 ani a aceluia, unirea subt o dinasthia au prinsu radacini atátu de puternice in viati'a diferitelor popóra, in câtu ea au potutu resístá și atunci furtunelor aduse de timpu, candu aceea idea începuse dejá a pierde din forti'a și influinti'a sa, de órece timpurile moderne, au adusu cu sine noué interese și necesitati.

Intre poterile din vestulu Europei papii románi

Cá viéti'a ómenésca este lovita și amerintiata de rele fórte multe, nimeni dintre noi nu va negá unu adeveru atátu de luminatu; se vedem inse cu man'a pe cugetu, óre creatiunea este de vina pentru miriadele de calamitati, care cadu peste ómenime din asia numita lacra a Pandorei, sau cá insusi o mulu are se'si inpute siesi partea cea mai mare a reoloru de care suferé elu in acésta lume. Furiile tuturoru elementelor, rapacitatea ferelor selbatice carnivore, veninulu sierpiloru, influentia climaterice omorítóre nu aducu peste ómeni nici a mii parte din relele pe care isi facu ómenii ei insii între sine, atátu prin reutatea loru diabolica, câtu și prin lenea loru criminala, si mi se pare, cá ceea ce a scrisu poetulu in mani'a să numai despre femeile rele, se póte aplicá cu totu dreptulu la ómenii cei de ambele sexe.

Aspide quid peius? Tigris.

Quid tigride? Demon.

Quid demone? Mulier.

Quid muliere? Nihil.

Dara se vedem puçinu, cum a fugitu pessimistulu Schopenhauer de acea viéti'a, pe care elu o numia fantomu și o secatura. Dupace isi tipari opulu seu in a. 1818 se duse la Veneti'a, cu scopu pronunciatu, cá se traiésca acolo dile albe, buna-óra cá si lord Byron. Doui ani de dile nu a fostu voluptate și desfrenare rafinata, din care se nu fia gustatu, in care se nu se fia tavalitu coconasiulu filosofu in Veneti'a, pre candu doctrinele sale filosofice ilu obligau, cá se'si petréca secatur'a de viéti'a in vreunu clastru de ale dervisiloru sau bontiloru buddhaisti, din Indi'a orientala, sau se se retraga undeva intr'unu desertu, ori se se cufunde lãnga unu templu undeva in contemplatiuni filosofice, uitandu-se tóta viéti'a la buricu, precum face o classe de bonti.

Armatu cu noua sa „filosofia“ adunata de prin ănghiurile ascunse ale Venetiei, Schopenhauer satiatu de ea, in Aprile 1820 se mutá la Berlin in calitate de docente in filosofia. Acolo inse, indata la prim'a sa disputatiune „pro venia legendi“ veni in conflictu cu Hegel, care ilu si aduse in mare confusiune. Sch. nu a continuatu cu prelegerile sale nici-unu anu; dupa aceea numai câtu figurá si elu in catalogu, precum figurédia

au fostu in totdeauna cei mai fideli aliati și spriginitori ai casei austriace, in lupt'a contra pericoleloru ce amenintiau din partea turciloru. Nu este de lipsa a mai espune cauzele și relatiunile ce au contribuit la acésta; ele sunt clare pentru ori cine. Acésta relatiune inse, precum și educatiunea spaniola a regenti loru austriaci, au fostu caus'a cá cei doi domnitori, adeca imperatulu și pap'a au remasu fideli aliati, și atunci, candu crestinatatea occidentala s'au desbinatu între sine. Acea desbinare au fostu causata prin papi, cari urmandu legiloru autoritatii loru, voiau se traga acele margini înlainturulu carora, avea se se misce sciinti'a și vointi'a ómenimei, încercanduse a le restringe, a le ficsá si asia dicendu a le cristalisá la acelu gradu alu desvoltării, la care ajunsesera in secolulu alu XV. Din contra, partea cea mai mare a cristianismului se decise, urmandu conducerei ratiunei, se mérga înainte de si inca nu se potea sci, cá unde duce calea apucata. Candu dara eclatara resbóiele religionare, prin cari Europ'a de vestu au fostu atátu de profundu agitata in secolulu alu XVI și XVII regentii din cas'a Habsburg au fostu cei mai escelenti aparatori ai principiiloru proclamate din Rom'a.

In modulu acesta inca de timpuriu chiamarea statului austriacu au luat doué directiuni și adeca: pe de o parte, avea se apere cristianismulu in contra impetuositatii mahomedanismului, éra de alta parte se puna o stavila întinderii asia numitei reformatiuni eclesiastice. Solidaritatea principiului autoritatii cu privire la biserica, statu și chiaru la sciintia au adusu cu sine, cá Austri'a, esceptandu scurta perióda a jofeismului, se se eschida si se se retraga cá si in dosulu unoru siantiuri, dela progressulu pe care l'au facutu directiunea cea noua, atátu in biserica și in administratiunea civila, câtu si pe terenulu educatiunei și alu culturii in generalu.

Autoritatile se credeau in dreptu a prescrie popóralor cum si ce au se crédia, cum are se cugete și se se pórté fia-care in parte. Politi'a și censur'a îngrijeau, cá vointi'a și ratiunea omului se nu tréca preste marginile prescise.

Fiiinti'a și criteriulu caracteristicu alu unui astfelu de sistemu érá: negatiunea pura. Spiritulu érá tinutu strinsu in fríu, cá nu cumva se fia coprinsu de o ratacire periculósa; pomulu sciintiei și alu activitatiei ómenesci nu i érá permis a se desvoltá in tóta libertatea sa si a se înaltá in modu firescu, ci lui i érá iertatu a se ridicá numai până la acea înaltime, pe care i-o permitea fórfecile și sforile gradinariului, asia, cá odinióra in gradinile franceze.

Spiritulu care fusese comprimat in decursu de atáti ani, trebuia in fine, séu se se inadusiésca și se se vestejésca, séu a isi frange lantiurile prin propriile sale fortie interne, a isi scuturá jugulu și a pasi pe calea progressului. Cum s'au petrecutu acésta transformare in Austri'a, in urm'a furtunelor

pána in dio'a de astadi destui docenti de pre la universitati numai cu numele. Intr'aceea Sch. in cei 10 ani petrecuti la Berlin se incurá intr'unu processu uritu, pe care biografulu seu ilu descrie pe largu. Resultatulu acelu processu, adaosu la desfreulu de mai înainte, încordá pessimismulu seu până la gradulu supremu. De aci incolo misanthropi'a nu mai cunoscea nici-unu limite.

In a. 1831 Sch. se mutá cu locuinti'a la Frankfurt dela Menu, unde a si remasu până la finea vietiei sale. Aci inse s'a isolatu si mai multu de cátra lume, ne voindu se aiba a face cu alti ómeni, afara de aceea, fãra alu caroru ajutoriu nu potea trai. Avereá cáta'i mai remasese o pastrá cu grija. Opurile câte tiparise nu erau cautate de nimeni, in câtu mai pe urma nu'si mai aflá nici-unu editoru. Abia dupa ce ajunse la betranetie, avú placerea se védia, cá dupa multele reclame ce se facusera prin press'a periodica, in fine lumea literatiloru începú a se ocupá si de scrierile lui, si a'i aruncá unu venitu bunicele.

Mobiliariulu locuintiei sale semená cu alu unui passageru, carele petrece la unu locu doué trei septemani. Abia dupace trecuse de ani 50 isi cumparase ceva mobiliariu propriu, simplu, ordinariu. In camer'a sa de studiatu se vedea o statua mica aurita, a lui Buddha, tronandu pe o consola de marmora.

Pe la a. 1856 Sch. avea servitóre catholica fórté religiósa, care isi facuse in camer'a sa unu micu altariu, pe care'lu adorná desu cu flori. Intr'o di vediendu ea statu'a lui Buddha, cutediá a dice cátra Sch. cu naivitatea destulu de gosolana, propria acelei classe de ómeni: „Ce mai santu póte fi acela, cáci siéde cá si unu croitoriu?“ Atunci Sch. iritatu infruntá pe servitóre cu acestea cuvinte caracteristice: Audi acolo, ce femeia mojica, asia imi vorbesci tu despre celu perfectu victoriosu! Candu vreedata ti-am blasfematu eu pe D-dieulu teu?“ *)

(Va urmá.)

*) „Sie grobe Person, so spricht sie von dem Siegreich-Vollendeten? habe ich jemals ihren Herrgott gelästert?“

din 1848, despre acésta isi mai aducu inca bine aminte toti contimporanii nostri. Din timpulu acela, aceea negatiune și reactiune au încetatu de a mai fi criteriulu și mesuratoriulu celu mai principalu pentru guvernulu austriacu, de si cátrva timpu subt ministrulu Bach se pareá, cá ar avea vointi'a se se reintórca la ele. Dar de si se pastrase principulu autoritatii, indispensabilu in fiacare societate ómenésca in modu absolutu, totusi principiulu ratiunei libere și alu vointiei ómenesci se manifestase intr'unu modu asia de puternicu și influinti'a și efectulu culturii moderne se aratasera a fi atátu de intensive, in câtu reintórcerea la trecutu nu potea fi, decátu numai aparenta și provisoria.

(Va urmá.)

Romania.

— Bucuresci, 15/27 Aprile. (Corespondintia particulara.) — In fine Camerele se inchisera prin cuventulu de tronu din 12/24 ale l. c., pentru cá se se readune numai in Novembre. Nu me indoiescu cá coprinsulu discursului de tronu va interessá si pe publiculu din patri'a d-vóstra, mai alesu cându acesta, cá si altele câteva din celu mai deaprópe trecutu, este de o adeverata valóre istorica, in care nu afli numai frase de convenientia, usitate atunci, cându parlamentarismulu devine numai o arena de intrige, ci unu resumatu de fapte complinite.

S'a observatu in mai multe diarie straine, marea grija ce pune Romani'a pe organizarea armatei sale, séu vorbindu si mai respicatu, pe armarea natiunei întregi prin înmultirea armatei teritoriale pedestre până la numeru de 30 regimente si a calarasilor din 8 la 12. Dara imperativ'a necesitate de a se luá mesurile acestea militare s'a demonstratu până la evidentia in desbaterile decurse asupra loru. Atunci, cându mai tóte staturile europene continua armarea loru cu celeritate cá si cum resboiulu ar fi la usia; cându in senatulu imperiale din Vien'a se legiferédia din nou, nu numai asupra reformelor recunoscute de necesarie in armata, ci se dá in desbatere si noulu proiectu de lege constatoriu din 16 §§-i relativu la in armarea glótelor; atunci, cându este sciutu si cunoscutu, cá bulgarii (inbarbatati de Russi'a) tindu la unificarea cu ori-ce pretiu acelor doué Bulgarii create de cátra congressulu dela Berlin, — Romani'a vrendu nevrendu, trebuie se stea in fati'a ori caroru evenimente cu arm'a la bratiu. Caderea ministeriului Beaconsfield in Angli'a și revenirea la putere a partidei liberale (Whig.) este unu temeiu mai multu, cá Romani'a se fia cu neadormita luare aminte asupra evenimentelor; cá-ci ori câtu se va sbuciumá reactiunea européna, decisiunile congressulu dela Berlin au se tréca prin prefaceri neasteptate.

Passagiulu din discursu relativu la Dobrogea coprinde multu mai puçinu, de câtu s'ar fi potutu dice in favórea mesuriloru luate de cátra tier'a-mama pentru consolidarea lucrurilor din acea provincia transdanubiana. Inainte cu 1 1/2 anu ai fi numeratu usioru pe degetele maniloru pe acei romani, cari nu se temea de turburari și rebelliuni dese in Dobrogea. Se si formasera óresi-care bande hotiesci, dara fusera estermineate iute. Unele comune bulgaresci se încercasera se tréca lini'a spre a omori si spoliá in unele comune turcesci; bulgarii inse s'au intorsu cu capetele sparte, cáti n'au remasu morti si de atunci este pace la fruntaria. Inpregiurarea cea mai caracteristica, adeverita pe fiacare di din Dobrogea, este cá poporatiunea i se înmultiesce neincetatu, inse nu numai cu romani, ci si cu alte nationalitati. Mai virtosu turci din Bulgari'a vinu mereu si ceru cá se fia primiti de cetatieni ai Romaniei. Chiaru si unu pasia-generalu care avea o frumósa mosiia in Dobrogea, in locu se o vanda si se se retraga in launtrulu imperiului otomanu, tocma din contra, se asiediá definitivu in Dobrogea, la mosii'a sa, unde la orice ocaziune ce i se dá, eserita o rara ospitalitate fatia cu functionarii romani cari au a face in acelu tinutu. „Imi place de voi,“ dice acelu generalu, „cá sunteti umani si generosi, éra nu fanatici si crudi cá bulgarii.“ Las' cá in tóte consiliile municipali se alegu si aplica membrii fãra nici o distinctiune de nationalitate, dara administratiunea aplicá si până acuma multi turci la politia prin orasie, pentru care servitiu sunt cei mai apti din toti. Ómeni robusti si spatosi, tudéuna sobrii, cá-ci nu iau in gur'a loru beuturi spirituóse, inplinescu tóte ordinile cu precisiune, si vai de hotiulu pe care'lu iau ei la góna. Dintre turcii fruntasi, mai alesu comercianti dobrogeni vinu multi in capitala, câtu in afaceri private, câtu numai din curiositate și distractiune. Seriosi

cum sunt mai toti turcii, vorbescu puçinu, ii vedi inse cã le place fôrte multu aici. (Dilele trecute erau trei insi in casele unde me afu si eu.) Ceea ce bate si mai multu la ochi este, cã chiaru bulgarii din Bulgari'a liberata vinu si se rãga se fia primiti in Romani'a transdanubiana, era dintre bulgarii cãti trecusera de aici in tiãr'a loru matre, s'au intorsu mai multi in Romani'a dicẽdu, cã le mai place aici, unde e regula mai buna, cãndu la ei acasa domina disordine si lipsa de orice comoditate. Noi nu ne miramu de acẽst'a. Se voru reculege si bulgarii; se ceru inse celu puçinu vre-o 30 de ani, pentru-cã patri'a loru se ajunga macaru numai unde se afla astadi Romani'a si asia inca numai subt conditiune, dẽca isi voru concentrã tãte poterile nationale spre unu progressu intieptu si gradatu, fara nici o recadere in barbari'a de mai inainte.

In privinti'a comerçului dintre Romani'a si Austro-Ungari'a, dn. deputatu Schiller a ridicatu in una din siedintiele Camerei grele acuse asupra guvernului unguurescu, tocma pe atãtu de grele, cã si cum ridicase camer'a comerciale din Brasiovu de cãteva ori in anulu trecut, contra guvernului romanescu, pe care ilu acuasase inca si de porunci, care nu aru avea temeiu in Constitutiune. Credu cã diferentele acestea se voru complanã pe cale diplomatica. Noi inca avem unele indicii, cã se comitu abusuri si pe la vamile romanesci; daca inse acelea aru fi atatu de criminali, precum le descrie camer'a comerc. din Brasiovu, apoi nu pricepem, de ce in tãte piatiile comerciale ale Romani'e curgu neincetatu marfi in valori enorme de dieci de milioane, dela B.-Pest'a Vien'a, Brunn, Triest, Prag'a etc. Noue ni se pare, cã dẽca suferẽ cineva fôrte greu pe la vami, apoi suferẽ mai multu ómenii nepatiti, cari nu se sciu aparã. Asia ni se intemplã se vedemu la unu advocatu de aici bolet'a data unei femei pentru doue cofere, in care totu ce s'au aflu se declarase de liberu a intrã, cã-ci erã numai efecte femeiesci ale ei, si totusi subt siepte rubrice i s'au luat 11 lei noi 45 bani. Acea boleta are dat'a Predelu 10/22 Martiu 1880. Asupra speditorilor reclamatiunile sunt generali.

Lips'a de plõia insufla cele mai mari griji la tãte clasele locuitorilor, dara cu atãtu mai virtosu la agricultori.

Sesiunea generala academica se inchise numai astadi, dupa ce eri si alaltaeri participase si M. S. Reg. cãte 2 óre la lucrari.

Corespondentie particulare ale „Observatoriului“.

— Simleulu-Silvaniei, 24 Aprile st. n. 1880.

„Uniti-ve in cugete, uniti-ve in simtiri!“

Precum in corpulu fisicu dẽca e viu, cea mai mica atingere in ori si care parte a aceluasiu e simtita preste intregulu corpu, in tãte membrele, si amesuratu atingerei placute, sãu neplacute resulta in intregulu corpu simtiu, sãu de bucuria sãu de dorere, si acẽst'a operatiune o produce in corpulu fisicu legatur'a strensa intre sine a organismului si unirea membrilor, — asia si corpulu morale alu unei natiuni numai atunci e viu, organismulu lui numai atunci e sanetosu, prin urmare, numai asia are venitoriu, dẽca atacurile, lovirile, fia morale, fia materiale infpte ori si carei parti din corpu le simte intregulu corpu. Ba precum corpulu fisicu, dẽca are unu organismu sanetosu, robustu, lovirile in locu se'i aduca mórte ilu indẽmna spre activitate, spre lupta si ilu conducu la invingere, asia si corpulu morale alu unei natiuni, dẽca organismulu lui e legatu prin principiulu datatoriu de viãtia si viitoriu popóraloru „viribus unitis“ in locu se succumbe subt lovirile indreptate in contra-i, se indẽmna spre activitate, spre lupta, spre viãtia, si lupt'a lui devine incoronata cu laurulu invingerei.

Istori'a e martora, cã nici unu poporu n'a fostu intr'asia mesura sguðuitu de furtune seculare si sbiciulatu de desastre pãna si la radacin'a arborului esistentiei sale, straplantatu in acẽst'a patria prin drept'a divulu Traianu — cã si poporulu romanu. Si ce ia asecuratu esistenti'a, ce l'a mantuitu de apunere totala? Credinti'a si speranti'a in religiunea sa, credinti'a si speranti'a nutriti in venitoriu natiunei sale; era amorulu cãtra religiunea si natiunea sa au unitu ãnimile si otelitu spiritele tuturor filor natiunei spre aperarea acestoru tesoure pretiose ereditate dela strabunii gloriosi si rescumperate prin sudorile crunte ale acelora. — Dẽca arborele natiunei romane a produsu virtutile „unirei in cugete, simtiri si fapte“ atunci, cãndu erã ingreunatu si intunecatu orizontulu natiunei de nuorii cei grei ai apesarei seculare, si radacin'a lui isi

inprumutã nutremente numai din lacrimile filor jalnici ai natiunei: óre cu cãtu trebue se produca fructe mai indulcitóre de viãtia mamei natiuni acestu arbore acum, cãndu si pe orizontulu natiunei nãstre romane luceste sórele spiritului nationale, care pe cãtu fecundãia prin radiele sale nutritóre arborele natiunei, pe atãtu are misiunea divina prin foculu seu a topi ghiãtia indiferentismului nationale in ãnimile filor si a le luminã mintea, cã se'si recunõsca pe mam'a loru cea dulce, carea i-a nascutu intre doreri, si ia crescutu si nutritu cu lacrima si sudori. Sórele spiritului nationale prin lumin'a sa santa dã ocaziune filor ori si carei natiuni de a-si aflã pe confratii loru, fia aceia asiediatu in ori-care unghiu alu pamentului. Spiritulu nationalu, acestu alu douilea Salvatore alu popóraloru dupa Christu, — provõca cu tonu ridicatu pe fii natiunei nãstre, cã pe membrii unui'a si aceluasiu corpu morale: cã cu totii ocupandu ori-care trẽpta in societate micu si mare, urmandu exemplulu Marelu Salvatore alu lumii, care iubirea a proclamat'o de pe inaltimea crucei mantuitoare de pãtra anghiuilãra a edificiului crestinismului si o a sigilatu cu scumpu sangele seu, — se concurga cu poterile si sacrificiele morale, spirituale si materiale ale ãnimei si sufletului spre regenerarea si salvarea de decadintia a corpului morale alu natiunei. — Era natiunea carea subt durat'a timpurilor grele nu s'a lapedatu de fii sei, ci printre lupte crunte le-a aperatu si sustienutu tesaurulu celu mai scumpu, adeca: religiunea, limb'a si nationalitatea — are dreptu a pretinde, cã si fii cu micu cu mare se'si faca datorinti'a fatia cu mam'a loru comuna, aperandu acestu scumpu tesauru si intrunindusi succursulu spirituale si materiale, de cãte ori ilu cere natiunea sãu pentru sine insasi, sãu pentru cutareva fii ai sei. Unirea dictata de spiritulu nationalu alu filor natiunei romane a facutu se resune suspinele si gemetulu confratiloru de unu sãnge din comunele asiediate pe tiermuri riurilor din Transilvani'a si daunati prin esundarile apelor din lun'a lui Novembre a. t. — preste intregulu pamentu locuitu de romani, si vaietele celoru lipsiti prin undele apelor de locuintia, nutrimentu si vestiminte au aflu resunetu, si in ãnimile romaniloru crestini din Silvanii'a, si de si miseri'a se nascẽ lãnga lãganulu romanului, si mai virtosu in timpul presente si aici domneste in poporu miseria nespusa din caus'a aniloru nefructiferi, totusi cã documentu alu amorului, compatimirei si unirei in cugete si in simtiri si prin urmare a viãtiei nationale crestinesci, trãmitu fratiloru sei din Transilvani'a si Ungari'a neinseminatele oferte banesci, coprinse in consemnatiunea alaturata. *) Inse nutrescu speranti'a, cã si confratii din alte parti ale Silvaniei voru grabi a concurge cu contribuirile loru caritative spre stergerea lacrimelor fratiloru lipsiti de pãnea de tãte dilele.

Alimpiu Barboloviciu

Vicariu for. gr. cat. eppescu
alu Silvaniei.

Sciri diverse.

— (Convocare.) Prin cerculariu arhiepiscopescu de dto: Sibiu 13 Aprile st. n. 1880 inseratu in Nr. 45 alu „Telegraf. rom.“ Sinodulu ordinariu alu archidiecesei gr. or. transilvane este convocatu pe Duminec'a Tãmei, pe diu'a de 27 Aprile st. v. la 9 óre a. m. la biseric'a catedrala din Sibiu.

— (List'a Nr. 17) a contribuiriloru incurse la comitetulu subsemnatu in folosulu inundatiloru.**)

Transportulu totalulu din list'a Nr. 16 publicata in Nr. 30 a. c. ai „Observatoriului“ . . . fl. 2725.70

Prin dl. Basiliu Halmagy controloru in pensiune in Sebisiulu infer. dela urmatorii locuitori de acolu: J. Micu 50 cr., A. Stoica 40 cr., N. Ritivoiu 40 cr., N. Nistoru 20 cr., N. Fluca 20 cr., J. Costea 40 cr., T. Mangu 10 cr., B. Halmagy si familia 2 fl., J. Doicanu 50 cr., A. Micu 40 cr., J. Romanu 50 cr., J. Tãtoiu 10 cr., T. N. Romanu 10 cr., J. Relea 10 cr., T. B. Telvanu 20 cr., J. Ch. Stoica 20 cr., T. Romanu 30 cr., M. Costea 40 cr., D. Fauru 20 cr., V. Romanu 40 cr., J. N. Telvanu 10 cr., J. B. Telvanu 20 cr., G. Fauru 20 cr., St. Micu 20 cr., N.

*) Vedi List'a Nr. 17 a contribuiriloru, publicata in Nr. presentu alu acestui diariu. Red.

**) Cuitarile sumelor tramise la acestu comitetu voru urmã prin publicare in diariile de aici „Observatoriulu“ si „Telegrafulu romanu“. La cerere inse, sumele se voru cuitã si separatu.

N. Nistoru 20 cr., J. Andras 10 cr., Vas. Popa 30 cr., V. Dragota 10 cr., J. Aldea 5 cr., J. Totanu 5 cr., S. Totanu 3 cr., A. Moldovanu 10 cr., J. Candea 20 cr., J. Maereanu 10 cr., S. Bucurenciu 30 cr., Al. Petrutiu 50 cr., Jos. Maereanu 20 cr., J. Chirteiu 20 cr., J. C. Romanu 40 cr., T. E. Jacobu 10 cr., G. Cioca 10 cr., T. Romanu 20 cr., biseric'a gr.-or. 2 fl.; sum'a . . . fl. 13.53

Prin dl. Alimpiu Barboloviciu, vicar. for. gr.-cath. episcopescu alu Silvaniei cã rezultatu alu mai multoru colecte in tractulu protopopescu alu Crasnei-Valcaului si anume dela urmatorii: A. Barboloviciu 5 fl., G. Maioru 1 fl., Fl. Marcus 1 fl., S. Oros 1 fl., miserulu popor. rom. din Simleu 1 fl. 72 cr., popor. rom. din comun'a Marinu 4 fl. 40 cr., popor. rom. din comun'a Sivu 1 fl. 40 cr., Ig. Sion din com. Malu 1 fl. 29 cr. si din com. Sãrbi 1 fl. 03 cr., comun'a Peciu 1 fl., B. Marincasiu si popor. rom. din Pria 9 fl. 50 cr., dela J. Popiliu preotu in Valcaulu ung. si dela popor. rom. 4 fl., dela poporulu din comun'a Petenia 1 fl., popor. din comun'a Cr. Horvath 2 fl., dela J. Moldovanu parochu si popor. rom. din Banisioru si Banu 12 fl. 73 cr., prin Greg. Simonu preotu dela popor. rom. din comunele Hurediu, Poniti'a, Plesc'a 4 fl. 25 cr., dela D. Barnuti not. si dela popor. rom. din comun'a Halmasdu 7 fl., A. Vicasiu preotu 2 fl., din comun'a Hadad-Giortelecu 1 fl. 75 cr., St. Popu preotu 1 fl., popor. rom. din Baltia 2 fl., dela P. Aciu parochu si poporulu rom. din Cehul Simleului 6 fl. 50 cr., dela J. Catona si popor. rom. din Valcaulu rom. 4 fl. 70 cr., S. Bocsa 1 fl., J. Coaciu 1 fl., prin Georgiu Costea, parochu in Sieredliu 3 fl.; sum'a . . . fl. 82.27

Totalulu cu diu'a de astadi fl. 2821.50

Sibiu, 27 Aprile 1880.

Comitetulu centralu pentru ajutoarea inundatiloru.

— (O carte utila) au aparutu acum de curendu in Biseric'a-alba si adeca: „Catechisulu visitoriloru de morti.“ compusu de d. Dr. Emanuil Kállai, medicu cerc. judet. si carcer. in Oraviti'a si phisicu onor. alu comitatului Carasiu. Coprinsulu aceste brosiure de 40 pagine in 8° este urmatoriulu: Capu I. Partea generala. Capu II. Despre mórtea paruta. Capu III. Despre mórtea silnica. Capu IV. Despre epidemii. Adaosu: I. Regulamentu de procedere pentru visitorii cualificati, respective priviti de cualificati a constatã casurile de mórte. (Ordinãtiunea inalt. ministeriu de interne de sub Nr. 31025 ex 1876. partea II.)

II Formularie.

Brosiur'a acẽst'a se afla de vendiare la autoriulu ei in Oraviti'a, cu pretiu de 50 cr. v. a.

Academii'a romana.

Raportu asupra noului proiectu de ortografia romana.

(Urmare si fine.)

Acestu principiu va dá limbei romane o scriere simpla, usiãra, conforma atãtu cu ideile limbistice moderne, cãtu si cu cerintiele pedagogice in scõla.

Aplicandu inse astadi acelu principiu foneticu la alfabetulu latinu, cu care suntemu datori a scrie limb'a nãstra, fiindu-cã este propriulu nostru alfabetu stramosescu, constatamu, cã pe de o parte alfabetulu latinu are unele litere, carora nu le mai corespunde in limb'a romana nici unu sunetu deosebitu si care ne sunt prin urmare de prisosu, si cã pe de alta parte limb'a romana are cãteva sunete noue, care trebuiescu insemnate in scrisu, dar pentru care alfabetulu latinu nu are litere deosebite.

Acestu faptu din urma ne inpune introducerea unor semne noue si, in limitele strimte ale acestei noue introduceri, trebue se tinemu sãma de considerari etimologice marginite la însusi limb'a romana. Dealtmintrelea remane principiulu: *Acele sunete romane pentru cari avem liter'a latina corespunditóre, se scriu totudẽma cu acẽsta litera.*

Eta cele doue regule generale, de care a fostu condusa comisiunea d-vãstra in stabilirea ortografiei. Viu acum a ve aratã aplicarea loru la casurile speciale, de cari ne-amu ocupatu si in privinti'a carora amu potutu fiesã modulu de scriere.

I. Litere si deprinderi ortografice latine, care nu se mai potrivescu cu limb'a romana si trebuiescu dar' eliminate din scrierea nãstra.

1. Literele latine *y, ph, th, qu*, si *k*, ne mai avendu in limb'a nãstra de astadi sonorile loru corespunditóre (vedi *Critica*, de T. Maiorescu, pag. 87 si urm.), nu se voru intrebuintã in scrierea romana. Exceptiune: pentru unele nume proprii, Quintilianu Ypsilantu ect.

2. Duplicarea consonantelor si admite numai acolo, unde provine din alipirea a doue cuvinte romane, din care unulu se termina si altulu incepe cu aceeași consonanta, sãu cu o consonanta de aceluasiu organu, inse numai in launtrulu limbei romane, unde se si aude.

Vomu scrie dar': *innotare, innaseutu, innoire* etc. Vomu scrie inse *aprobare* (cu unu singuru p), *afirmare, colabore, duplicare, comoditate* etc.

Se lasa latitudine a se scrie *immultire* séu *immultire, immormentare* séu *immormentare*. Vomu scrie inse totudéuna *imprena, impilare, impacare*, etc.

3. Se admite duplicarea lui *s* și in puținele cuvinte, in care pôte servî pentru evitarea confuziunii între doue întielesuri diferite: *massa (la masse)* și *masa (la table)*, *rasa (la race)* și *rasa (rasée)*, *cassa (la caisse)* și *casa (la maison)*.

4. Deosebirea nuanției de pronunțiere a lui *s* cá *z* in mijloculu și la terminarea cuvintelor nu se insemnéa, aflându-se numai in câteva cuvinte nou primite și prin urmare nici *s* nu se duplica in mijloculu cuvintelor acolo, unde remane *s* dupa natur'a lui. Vomu scrie dar' *rosa, francesa, sintesa, nasalul, nasulu, frumosulu*, etc.

5. Consonant'a dubla *x*, pastrata in alfabetulu latinu din vechiulu alfabetu campanu, o potemu primi și noi cá o inlesnire grafica pentru impreunarea lui *c* și *s* in neologisme și in nume proprii: *xilografie, lexiconu, Xenocratu, Alexandru*.

Se lasa inse latitudine a se scrie *expeditiune* și *espeditiune, esemplu și exemplu*, dupa cum vreá se pronunție scitiului.

II. *Sunete și cerințe ortografice ale limbei romane, pentru care nu se afla litere in alfabetulu latinu.*

1. Sonulu *ж* se va scrie totudéun'a *j*.

2. Sonurile *ч* și *щ* se voru scrie cu *c* și *g* înainte de *e* și *i* și cu *ci* și *gi* inaintea celor-lalte vocale. Cându inse literele *c* și *g* au se suné *к* și *г* inaintea vocaleloru *e* și *i*, se voru scrie cu *ch* și *gh*.

Vomu scrie dar': *cine, ginire, ceapa, geana, ciastlovu, ciocarlie, ciuta, giamu, Giurgiu, cheie, unchiu, ghemu, ghinda*, etc.

3. Sonurile *ш* și *щ* se voru scrie totudéuna cu *ș* și *ș*, adeca *с* și *т* insemnate cu *sedil'a francesa*.

Pentru sonulu *ж* se admitu doue scrieri. Acolo, unde flectiunea romana ilu arata cá provenindu dintr' unu *d*, se va scrie cu *d*; asemenea acolo unde se arata *d* fia si din cuvintele primite in limb'a romana cá neologisme; in celelalte casuri se va scrie cu *z*.

De exemplu: *cređi (credu), verđi (verde), đeu (divinu), đioa (diurna), inse zimbescu, zalogu, lucrezu, botezatu*.

NB. Subscrisulu s'a unitu aici cu parerea maioritati comisiunii, numai pentru a nu face desbinare asupra unui punctu de o inportantia mai mica, de si crede cá este o abatere dela regul'a generala primita pentru scriere.

4. *ш* se scrie cu *sc* unde vre-o forma flectionara romana arata unu *sc*, din care a provenitu: *cunosci (cunoscu), pesce (pescuitu), romanesci (romanescu)*; asemenea si in cuventulu a *sci* cu derivatele lui, *sciintia, consciintia* etc. Se scrie inse *Stefanu, stergariu, asteptu*.

Subscrisulu se unesce si cu acésta mica inconsecintia, numai pentru a nu face desbinare.

5. *т* și *ж* se voru insemná cu semnu pusu deasupra vocalei, din care in launtrulu formelor flectionare ale limbei romane si chiaru ale neologismeloru introduse, se vede cá au provenitu. Numai in persón'a a 3-a singularu a perfectulu simplu de conjugarea I se va insemná *â* (cu circumflex). Acolo unde nu se constata provenint'a lui *т* și *ж* in launtrulu limbei romane, se voru insemná cu *ă*, afara de *î* la inceputulu cuvintelor cu *in*, care se va insemná cu *i*.

Vomu scrie dar': *păscutu, păstoriu (pasce), vědu, vediéndu (vedere), lăudându, culegéndu, măna (manualu), lăudă, umbă, până, cându, fântână, in, indata, inceputu* etc.

D. Alecsandri și Quintescu au remasu de parere a se introduce unu semnu deosebitu pentru *т*, si anume *і* cu circumflex.

Ceea ce a condusu pe majoritate a fostu, pe lângă sfial'a de a introduce prea multe semne noue, mai alesu convingerea, cá *і* este numai o nuanția de pronunțiere a lui *т*, cá in unele dialecte romane nici nu se aude, si cá din manuscriptele vechi (pána pe la 1750) se vede o completa amestecare între *т* și *ж*, care (afara de *і* inceptoriu) se deosebeau numai caligraficesce, asia in cátu *т* finalu se insemná mai totudéuna cu semnu lui *ж* și *ж* mijlociu mai totudéuna cu semnu lui *т*.

La obiectiunea, cá *і* este o particularitate esentiala a pronunțierii romane, se pôte respunde, cá scrierea nu este chiermanta a exprima tóte nuanțiele pronunțierii, ci numai sonurile radicale si de valóre flectionara. Si nasalulu este o particularitate a limbei franceze, si *т* in locu de *e* in *Mutter, Vater* etc. este o particularitate a limbei germane: toti le pronuntia, dar nimeni nu le scrie.

Si aici se cuvine a citá si a traduce urmatórele cuvinte din celebrulu tractatu de *Orthographia romana sive latino-valachica* compusu de Petru Maioru si publicatu in fruntea *Lexiconului* dela Bud'a din 1825:

„Mai este de observatu cá romanii din Daci'a lui Aurelianu nu intrebuintiédia nici odata sonulu *ж* ci numai *т*, ei nu dicu mîni cá romanii din Daci'a vechie, ci mîni; si usioru s'ar poté desvetiá si romanii din Daci'a vechie de acestu sonu (?). Atátu celu puçinu este siguru, cá multu, de si ilu pronuntia, nu'lu scriu nici odata, ci intrebuintiédia totudéuna liter'a *т* si pentru *ж*. In manuscriptele vechi nu se vede nicaieri *ж* ci numai *т*. Imi aducu chiaru aminte, cá amu auditu in copilaria mea vorbindu ómenii bețrani, din acaroruru gura nu se audiá nici odata *ж*.“

6. *ъ* scurtu finalu se va elimina in tóte casurile, unde nu se aude. Vomu scrie dar': *Om bun, vedeam, lucrám*, etc. Acést'a este parerea majoritati comisiunii.

DD. Baritiu și Quintescu staruescu inse a mentiné pe *u* scurtu, pentru ratiuni gramaticale. Dupa d-loru, fara *u* scurt se pierde regul'a pentru deosebirea genulu masculinu de femeninu, se pierde regul'a unor forme de declinare, regul'a articolului si deosebirea între singularu si pluralu la conjugare.

Maioritatea nu s'a potutu abate prin aceste obiec-

tiuni dela regul'a generala primita pentru scriere, adeca de a se scrie cum se vorbesce. Daca pronunțierea romana a stersu pe u finalu in cele mai multe casuri, nu pôte scrierea se introduce o vocala gramaticala, pe care a lepadat'o odata vorbirea; cá-ci nu pôte existá o gramatica a scrierii in contra gramaticii vorbirii.

Adaogamu aici, cá asupra acestui punctu incepu si unii Cipariani de preste Carpati a fi transigenti si sunt dispusi a face concessiune, precum resulta din inportanta controversa ortografica, publicata in „Telegrafulu Romanu“ din Sibiiu, (Nr. 134 din 15 Novembre 1879.)

7. *i* scurtu se va insemná cu *i* simplu fara semnu scurtarii. Regul'a pentru cetire este: *i* finalu simplu se pronuntia totudéuna scurtu, afara numai unde este cu nepotintia. In casurile, unde este lungu (in unele forme de conjugare) se arata lungimea prin accentulu gravu.

Vomu scrie dar': *oameni, copii, arbitri, a auđi, elu auđi, tu audi*.

Asia semnu scurtarii va remanea in scrierea romana numai pentru insemnarea umbririi vocaleloru in *т* și *ж*, simplificare fórtie inportanta pentru invetiarea cetirei si scrierii in scóle.

8. Articolulu nedefinitu, pronumele si numeralulu *o, d, e, o* casá, odatá, amu dat-o, se va scrie cu *o* si niciodata cu *oa*.

9. Apostrofulu nu se pune inaintea articolului femeninu *a*; prin urmare se va scrie: *casa, masa, etc.*

10. Neesistandu nici o cauza paleografica pentru scrierea accentelor, remane numai trebuinti'a logica dreptu singura cauza pentru primirea lor. Trebuinti'a logica inse in limb'a romana cátu pentru accentuare se marginesce la conjugatiuni. Acolo deosebirea tonulu aduce deosebirea întielesului, tonulu trebe dar neaparatu exprimat prin accentu, si anume prin accentulu primitu si cunoscutu pentru asemenea casuri. Vomu scrie dar' *vede, inse a vedé, lauda, inse laudá, facu inse facá*.

11. Accentulu ' intrebuintiatu pána acum preste *e* și *o* pentru a exprima diftongii *ea* și *oa*, este atátu in contra regulei scierii romanesci: cá acele sonuri romane, pentru care se scie liter'a latina corespunditóre, se scriu cu acésta litera, cátu si in contra naturii semnelor, nefindu chiermatu accentulu in nici unu alfabetu a exprima pe *a*.

Dar accentulu ' este chiermatu a exprima vocala' intonata, dicu aparatorii acestei scrieri, si fiinducá diftongii *ea* și *oa* provinu totudéuna din *e* și *o* intonatu, trebe scrisi *é* și *ó*, asia cere principiulu etimologiei romane. La acést'a se pôte respunde: ori de unde aru provení *ea* și *oa*, din momentulu in care vocalele *e* și *o* au primitu o schimbare fonetica, pentru 'acarei scriere se afla o litera in alfabetu, nu potu fi lipsite de acésta scriere pentru a li-se descoperi una noua. Déca dar *e* și *o*, din caus'a intonarii, si-au insotitu unu sonu, pentru care exista liter'a latina corespunditóre, adeca *a*, nu potu fi scrise altfelu de cátu prin *ea* și *oa*. Altmintrelea perdemu consecint'a si intramu in deplinu etimologismu. Éra obiecti'a, cá nu se vedé déca *ea* și *oa* trebuescu cetite cá diftongi *ea* și *oa* si nu *e-a* și *o-a*, nu ne pare intemeiata. Cá-ci scrierea nu este silita a arátá absolutu tóte nuanțiele vorbirii, si asia nu este nici chiermata a arátá diftongarea. Déca ar fi altfelu, de ce atunci s'ar margini esprimarea diftongiloru la *ea* și *oa* si nu s'ar intinde la toti diftongii, *d. e. iu-besc, voios, iepure, aluat, cautat?*

Dara afara de acést'a, nu este exactu, cá ori-ce *e* și *o* intonatu se preface in *ea* și *oa*. Regul'a exacta ne-o da Pumnulu: *e* intonatu, déca in silab'a urmatóre se afla *a*, *т* și mai raru *e*, se preface in *ea*; in celelalte casuri remane *e*, de si este intonatu; de *e. vor-bescu, vorbesci, vorbeasca, obștesculu, obșteasca*; șapte, șarpe alaturea cu șapte, șerpe. O intonatu déca este urmatu de *a, т* și *e*, se preface in *oa*, dar inainte de *i* și *u* remane *o*, de es. port, porți, poarta, moarte, moartá, mortul, morți.

Asia dar semnu accentulu de intonare pusu deasupra lui *e* și *o* ar potea se aiba numai atunci întielesulu diftongulu *ea* și *oa*, cándu in adeveru ori-ce *e* și *o* intonatu s'ar si preface in *ea* și *oa*. Dar fiinducá, precum amu vediutu, nu este asia, ci din contra *e* și *o*, de si intonate, in jumetatea casuriloru nu se preface in *ea* și *oa*, insemnarea lor cu accentulu intonarii pentru a le arátá diftongarea este lipsita de logica.

Unu altu argumentu in contra nimitulu accentu ne pare a fi urmatorulu: acelu *a* ce si'lu insotiescu uneori vocalele *e* și *o*, cándu sunt intonate, nu este o simpla negligentia a limbei, óre cum unu obicei foneticu, care ar potea totu asia de bine se dispara din pronunțiere si caruia dar *i* este de ajunsu de a fi numai aratatu in trecátu prin semnu intonarii; acelu *a* din contra a ajunsu a fi in limb'a nóstra totu asia de inportantú cá si sonulu radicalu, din care provine, fiinducá uneori ilu consuma chiaru pe acéta si remane singuru.

De es. din *veară, peaná, peará, veargá, vearziá, measá, afará* etc. Romanulu a facutu *vará, pana, pará, vargá, varziá, masá, afará* etc., si adese acolo unde a pastratu diftongulu *ea*, l'a prefacutu in *ia* de ex. *piatrá, iapá* etc. (Legea fonetica este, cá *ea* si *oa* tindu a se preface in *a* mai alesu dupa labiale si *r*, uneori si dupa sibilante.) Acésta pierdere a lui *e* din diftongulu *ea* si prefacea lui in simplulu *a* este asia de inradacinata in limba, in cátu unele cuvinte cu unu *e* primitivu sunt apoi variate in declinare cá si cándu aru fi avutu unu *a* primitivu. Pe cándu de es. in pluralulu din *paná, pará, vargá* se reintensiédia *e* și se dice *pene, pere, vergi*, in alte cuvinte analóge, nu se mai infatiédia nici atunci, ci a se schimba in *т* cá unu *a* primitivu: *țără, țari, pradá, pradi* etc.

Caracteristicu este si esemplulu unui *oa* provenitu nu din *o*, ci din *a* primitivu: *foame* din lat. *fames*. Este dar cu nepotintia de a ascunde subt accentu sonulu *a* provenitu din intonarea lui *e* și *o*.

Acésta argume nu este inse inpartasita de

ințrég'a comisiune; unii membri sustínu a se pastrá scrierea *é* și *ó*, între acestia e d. Baritiu, care a fostu totudéuna de parere, cá in genere trebe luata de principiu ortograficu etimologi'a marginata la formele actuale ale limbei romane. Remane, cá in urm'a unei discutii generale a d-vóstra a tuturor, se decida maiorittea voturiloru si asupra acestei controversé.

Trebe se amintescu inse, cá si aici unii Cipariani sunt dispusi a face concessiune, si me referu érási la citatulu studiu ortograficu alu „Telegrafulu Romanu“ din Sibiiu. Caus'a, pentru care acesti Cipariani nu se inpotrivescu la scrierea *ea* și *oa*, este, cá vedu sunetele radicale *e* și *o* pastrate si in acésta scriere si cá, odata sunetulu radicalu pastratu, le este etimologicu indiferent, déca glasuirea *ea, oa* se arata prin accentu séu prin insusi liter'a nou introdusa. Se citédia si exemple din alte limbi neolatine, relative totu la diftongarea lui *o* latinu, span. *bueno* (bonus), *luego* (locus), franc. *neuf* (novus), *feu* (focus), dar' mai alesu ital. *d. e. conjugarea lui morire: muoro, muori, muore, moriamo, morite, muorono* etc.

Se întielege, cá cercetarea nóstra de mai susu s'a raportatu numai la casurile, cándu *ea* și *oa* proveneau in adeveru din lungirea lui *e* și *o* prin accentu. Cá-ci in celelalte casuri, unde *a* este din capulu loculu o vocala de sine statátóre cu unu întielesu propriu gramaticalu, chiaru cei ce de altmintrelea scriu *é* cu accentu, trebe se insemnédia pe a deosebitu. De es. face *facea*, duce *ducea*. Aici *a* este vocala flectionara a imperfectulu si a scrie *faceé*, ducé ar fi in orice casu o gresiala de ortografie. — Asemenea trebe se se scrie *stea* si nu *sté*.

Domnilor Membri,

Acéta este rezultatulu debateriloru urmate in sinulu comisiunii, ce a'ti binevoitu a o alege pentru lucrarea proiectulu de ortografie.

Spre a ve dá unu esemplu practiculu pentru infatiasirea, ce ar avea scrierea romana dupa acésta ortografia, am onóre a ve alaturá o transcriere conforma cu regulele aici stabilite. Este *Cânteculu gintei latine*, ce l'am transcris, cantatu de acelu poetu si colegu alu nostru, caruia natur'a pare ai fi datu menirea de a infatisá generatiuniloru contimpurane tóta frumseti'a eufonica a limbei nóstre materne.

Fara indoiala lucrarea nóstra, asia cum vi-se presinta, nu desléga si nici nu atinge tóte întrebările ce ni le pune ortografi'a romana. Noi amu creditu, cá de ocamdata a fostu bine a se insemná prin câte-va lineamente mari form'a generala a scrierii nóstre, lasandu aniloru viitori sarcina de a ficsá tóte amanuntele ortografice, unele in parte atarnandu dela o lucrare definitiva asupra gramaticii si asupra vocabulariulu limbei romane.

Ori-care va fi decisiunea d-vóstra pentru astadi, credu cá toti vomu fi inspirati de dorint'a de a publicá *Analele Academiei* subt o forma a scrierii lor, care se nu ne desbine de miscarea generala a literaturii nóstre in acésta privintia, ci se puna Academi'a romana in launtrulu si in fruntea acestei miscari.

Bucuresci, 8 Aprile 1880.

T. Maiorescu.

Cânteculu gintei latine.

Latina gintá e regină
Intr'ale lumei ginte mari.
Ea poartá 'n fruntea stea diviná
Lucind prin timpii seculari,
Menirea ei totu inainte
Măreț indreaptá pasii sei:
Ea merge 'n capul altor ginte,
Věrsând lumina 'n urma ei.

Latina gintá-i o virginá
Cu farmec dulce răpitor;
Stráinu 'n cale i se 'nchiná
Și pe genunchi cade cu dor.
Frumósá, vie, zimbitoare
Sub cer senin, in aer cald,
Ea se oglíndá 'n splendid soare,
Se scaldá 'n mare de smarald.

Latina gintá are parte
De-ale páméntulu comori
Și mult voios ea le imparte
Cu cele lalte-a ei surori.
Dar e teribilá 'n mánie,
Cándu brațul seu liberátor
Lovesce 'n cruda tiranie
Și luptá pentru-al seu onor.

In đioa cea de judecatá
Cándu față 'n cer cu Domnulu sfântu
Latina gint' a fi 'ntrebatá:
Ce ai făcut pe-acest pámént?
Ea va raspunde sus și tare:
O Doamne, 'n lume cât am stat.
In ochii sei plini de-admirare
Pe *Tine* te-am reprezentat.

(Alecsandri.)

Cursuri de Bucuresci in Lei noi (franci).

15 Aprile st. v. 1880.

Obligatiuni rurale din 1864 cu 10%	1. 106.3/8 b.
Inprumutulu Oppenheim (Londra) din 1866 cu 8%	„ 109.— „
Obligatiuni dominiale cu 8%	„ 103.— „
— Creditu fonciariu ruralu cu 7%	„ 98.1/2 „
— Creditu fonciariu urbanu cu 7%	„ 93.3/4 „
Inprumutulu municipale alu capitalei din 1875 cu 8%	„ 102.1/2 „
Actiunile calilor fer. rom. (Berlin) din 1866 cu 5%	„ 53.70 „
Obligatiuni din 1868 cu 6%	„ 99.50 „
Prioritati cu 8%	„ 117.50 „
Actiunile bancii Romani'a din 1869	„ 340.— „
Daci'a, comp. de ascur. din 1871 act. (fr. 500) 8%	„ 235.— „

Editoru si redactoru responsabilu: **G. Baritiu.**
Tipariulu lui **W. Kraft.**